

Mõõdutundest rahvuskultuuris

Intervjuu haridusminister Jaak Aaviksooga

Riigikogus jätkunud arutus kolme suurema kultuuriobjekti rahastamise üle on jätnud mulje, et kultuuriminister on tunduvalt optimistlikum kui seda on haridusminister Teie isikus. Üks arvamus on, et odavam tuleks nad kiiresti valmis ehitada, teine see, et juba olemasolevate ehitistega on raskusi. Kas on siin õhus mingi vastuolu?

Ma ei tea, kas me nii väga eri meelt olemegi. Ma arvan ka ise, et kui otustatakse ehitada, siis ehitada nii ruttu kui võimalik – kahe aastaga valmis ja kogu lugu. Siin pole meil mingeid lahkarvamusi. Küsimus on pigem selles, et ma olen saanud piisavalt hea ülevaate sellest, millises seisus on praegu meie ministeeriumi käsutuses olev vara. Haridusministeeriumi valitsemisalas on 1,2 miljonit ruutmeetrit pinda, lisaks veel 0,8 miljonit munitsipaal-koolide käes. Kui ma vaatan seda taotluste nimekirja, mis meile on tulnud, siis meil on vaja sajandi lõpuni ligikaudu 2,5 miljardit krooni pooleliolevate ehitiste lõpetamiseks ja olemasolevate ehitiste kapitaalremontideks. Igal aastal saame me riigi eelarvest 50 miljonit. Ja nüüd paneme siia juurde kultuuriobjektid (see arvutus on tehtud veel ühise ministeeriumi ajal), st need kolm objekti, mille maksumus on 700 miljonit, siis minu arvates on eesti rahval vaja selgeks teha, mida ta siis tahab – kas jätame 2,5 miljardi eest tööd tegemata või müüme need sadakond meie haldusalas olevat objekti maha ja hakkame ehitama suurobjekte. Või vaatame siiski kogu riigi vara, mis meie käsutuses on, põhjalikult läbi, esialgu ministeeriumi sees, siis ministeeriumide vahel. Võimalik, et näiteks majandusministeeriumil on ruume, mida ta ei vaja või sulgeme meie mõne kutsekooli jne. Alles siis võime hakata arutada, milliseid uusi hooneid on vaja ehitada.

Sama asi on kõrgkoolidega, kellel on Tallinna südalinnas magusad kohad. Mida arvate Tallinna Ülikooli ideest näiteks Tondi kasarmutes, mis võimaldaks vältida nii majade ülalpidamise kulusid kui ka mitmete erialade mõtetut dubleerimist?

Ma olen teadlik, et sellise idee kal-

lal on töötatud, kuid ma pole näinud ühtegi rehkendust. Arvan, et praeguste hoonete mahamüümisest saadav raha on kaugel ebaapiisav, et ehitada välja uus *campus*. Vanade hoonete kapitaalremont ei ole sugugi odavam kui uute ehitamine, sageli on ta kallimgi. Kui see idee peab finantsiliselt vett, siis võib teda edasi arendada.

Kas olemegi paratamatuse ees, et tuleb säilitada olemasolev olukord – samad hooned, samad inimesed, sest millegi radikaalne muutmine läheb veel kallimaks?

Ma kardan, et hoonete puhul on see tõesti niimoodi – vähemalt ülikoolide puhul häid ideid siin pole. Mis puudutab üldhariduslikke koole, munitsipaalkoole ja kutsekoole, siis siin võimalusi on: osa kutsekoole saab kokku tõmmata, mis jätab hooneid vabaks. Nende privatiseerimisest võiks riik raha saada.

Peaminister on välja öelnud, et tema eelistaks kunstimuuseumi kiiret väljaehitamist. Kas on ka Teil oma eelistus?

Minul ei ole isiklikult mingit eelistust ja see ei olegi ühe ministri otsustada. Eesti rahva käest on küsitud, mida ta arvab ja mulle tundub, et seda arvamust peaks respektseerima. Isiklikult võib mulle mitte meeldida, et riiklikud investeeringud lähevad jätkuvalt Tallinnasse, kuid kui rahvas niimoodi tahab, las ta siis olla. Kui poliitikud nii ütleksid, võiksin ma küsida, et miks siis ikkagi riigi regionaalpoliitika on nii pealinna keskne, st öieti polegi regionaalpoliitikat.

Kuidas suhtute kultuuriobjektide väljaehitamisse riigi võlakirjade emiteerimise abil?

Ma ei taha, et minu lapsed peaksid selle kõik kinni maksma.

Stagna ajal paisutati muuseumide kogusid kõvasti üle sageli mõtlemata kogude kvaliteedile. Nüüd, mil küte ja elekter tuleb meil endil kinni maksta, ei jätku raha juba olemasolevategi kogude säilitamiseks. Samas tahame püstitada uusi rahvuslikke sümbboleid. Kus on lahendus?

Meil ei jätku riiklike ja rahvuslike ettevõtmiste puhul sageli mõõdutunnet – me ei anna endale alati täpselt aru, mida me tahame. Me võõrandume

Jaak Aaviksoo arvates ei tohiks kultuuriobjektide ehitamisel lugeda mitte ühe ministri, vaid kogu rahva arvamust.

MARKO MUMM

tegelikest vajadustest ära ja hakkame ehitama oma rahvale ja kultuurile mälestusmärke mingitest sekundaarsetest arusaamadest lähtudes. Seda tendentsi on nii siin kui seal. Vaatame, milliseid pangahooneid meil ehitatakse. Loomulikult tuleb ehitada kvaliteetselt ja mitte viieks, vaid viiekümneks aastaks. Ma ei taha, et koonerdatakse, aga peaks täpselt teadma, mida meil vaja on.

Kas hariduses pole mitte sama: kas on meil enne, kui hakata ehitama uusi õppehooneid, selgeks tehtud mitu viuldajat, keraamikut või keemikut meie tööjõuturg vajab?

Ainuke asi mida ma tean, on see, et meie muusika ja kunsti erialade üli-

õpilaste osakaal kõigi üliõpilaste arvus on jämedalt öeldes kaks korda kõrgem kui teistes Euroopa maades. Olen nõus, et väiksel rahval peab ta natuke suurem olema, kuid kas ta peab ikkagi kaks korda suurem olema? Kas meil on nii palju vahendeid, et need inimesed saaksid end realiseerida? Kas meil on nii palju inimesi, kes käiksid siis teatris ja kontserditel ja maksaksid selle kinni? Seda on väga raske öelda, sest meie ühiskond on täna veel väga ebastabiilne.

Siiani maksavad maksumaksjad kunstirahva koolituse välja, kuigi inimestel pole erialast rakendust. Nii on ka teiste erialadega: mitmetel erialadel läheb pärast kooli lõpeta-

mist tühine protsent oma erialasele tööle.

See probleem leiab nüüd tasapisi lahenduse. Usun, et eesti rahvas aktsepteerib seda, et meil saavad kõrghariduses olema kohad, mis on riigi tellimus maksumaksjate raha eest ja need kohad, mida maksab erasektor. Mõlemad võimalused peavad olema. Riik peab vaatama, mida tal rahvuslikest huvidest lähtudes vaja on. Mingil juhul ei tohi seda käsitleda nii, et riik hakkab koolitama ainult riigiametnikke.

Kultuuriminister kirjutas Kultuurilehes, et ka kõrgkoolides on paratamatu õppejõudude palga diferentseeritus: kuna juristide järele on suurem nõudlus, peavad juura õppejõud ka vastavalt rohkem palka saama. Nii võiks hakata juba ka üldhariduslikes koolides õpetajate palgu diferentseerima.

Ülikoolides on ta mõeldav. On riike, näiteks Saksamaa, kus vähemalt formaalselt hoitakse kõikide õppejõudude palku võrdsetena. Kuid tegelikult elus on ikkagi vahed sees. Näiteks öeldakse väga heale arstiprofessorile, et sinu palk on sama, mis teistelgi professoritel, kuid iga nädal on sul poolteist päeva vaba aega, antakse tasuta haigla pind, kus sa võid oma erapraksist pidada. Samuti on Tartu Ülikoolis juristidega: töölepingus on punkt, et õppejõud võib tegeleda erapraksisega, ta peab ainult sellest informeerima tööandjat. Viimane võib siis alustada töövõtjaga läbirääkimisi palga üle. See on nüüd väga ameerikapärane variant, kuid nii on praktiliselt igal pool. Vastasel korral millega me lõpetame? Me lõpetame sellega, et ülikoolis õpetavad õigusteadust inimesed, kes ei oskagi õigusteadust, kes mujal tööd ei leiagi. Alternatiivid on siin suhteliselt elementaarsed – ega siin imet ei sünni. Kui me juristide palka ülikoolis ei tõsta, siis paneme õigusteaduskonna lihtsalt kinni. Me võime küll öelda, et ei, meil on põhimõtted, kuid mida me nende põhimõtete peale hakkame kui meil pole enam õppejõude? Kuidas on keskkoolides, seda ma nii hästi ei tea. Ka seal on probleem olemas, kuid mitte erialati. Kuigi – ka täna tasustatakse kõrgemalt eesti keele õpetajat vene koolis ja piiriäärsetes valdades.

ANTS JUSKE